

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (osmého senátu)

3. června 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Určení mezinárodní příslušnosti soudů členského státu – Článek 5 odst. 1 – Pracovník, který je státním příslušníkem členského státu – Smlouva uzavřená s konzulárním zastoupením tohoto členského státu v jiném členském státě – Funkce pracovníka – Neexistence výsad veřejné moci“

Ve věci C-280/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sofijski Rajonen sad (okresní soud v Sofii, Bulharsko) ze dne 27. května 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 25. června 2020, v řízení

ZN

proti

Generalno konsultstvo na Republika Bulgaria v grad Valensia, Kralstvo Ispania,

SOUDNÍ DVŮR (osmý senát),

ve složení N. Wahl, předseda senátu, F. Biltgen a J. Passer (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Campos Sánchez-Bordona,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za bulharskou vládu M. Georgievou a L. Zaharievou, jako zmocněnkyněmi,
- za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jakož i I. Gavrilovou, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi M. Heller a G. Kolevou, jako zmocněnkyněmi,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

* Jednací jazyk: bulharština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 5 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1), ve spojení s bodem 3 odůvodnění tohoto nařízení.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi ZN a Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria v grad Valensia, Kralstvo Ispania (generální konzulát Bulharské republiky ve Valencii [Španělsko], dále jen „generální konzulát“) ve věci žádosti o vyplacení náhrady za nevyčerpanou placenou dovolenou za kalendářní rok.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Body 3 až 5 a 15 odůvodnění nařízení č. 1215/2012 uvádí:
 - „(3) [Evropská unie] si stanovila cíl udržovat a rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva, mimo jiné tím, že usnadní přístup ke spravedlnosti, zejména uplatňováním zásady vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech. Pro postupné vytváření tohoto prostoru má Unie přijmout opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, zejména pokud jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.
 - (4) Určité rozdíly mezi vnitrostátními pravidly pro určení příslušnosti a pro uznávání rozhodnutí ztěžují řádné fungování vnitřního trhu. Je nezbytné přijmout ustanovení, která umožní sjednotit pravidla pro určení příslušnosti v občanských a obchodních věcech v mezinárodním ohledu a zajistí rychlé a jednoduché uznávání a výkon rozhodnutí přijatých v členských státech.
 - (5) Taková ustanovení náleží do oblasti justiční spolupráce v občanských věcech ve smyslu článku 81 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“).
- [...]
- (15) Pravidla pro určení příslušnosti by měla být vysoce předvídatelná a měla by vycházet ze zásady, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného. Příslušnost by měla být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně vymezených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného spojujícího prvku. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.“
- 4 Článek 1 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:
 - „1. Toto nařízení se vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Nevztahuje se zejména na daňové, celní či správní věci ani na odpovědnost státu za jednání a opominutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*).
- [...]“

5 Článek 5 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Osoby, které mají bydliště v některém členském státě, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly.“

6 Článek 7 odst. 1 tohoto nařízení zní takto:

„Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována:

- 1) a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;
- b) pro účely tohoto ustanovení a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
 - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam zboží podle smlouvy bylo nebo mělo být dodáno,
 - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty;
- c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).“

7 Oddíl 5 uvedeného nařízení upravuje příslušnost pro individuální pracovní smlouvy. Článek 20 téhož nařízení, zahrnutý do uvedeného oddílu, v tomto ohledu uvádí:

„1. Ve věcech týkajících se individuálních pracovních smluv se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, aniž jsou dotčeny článek 6, čl. 7 bod 5 a, v případě žalob podaných proti zaměstnavateli, čl. 8 bod 1.

2. Nemá-li zaměstnavatel, se kterým zaměstnanec uzavřel pracovní smlouvu, bydliště v některém členském státě, avšak má v některém členském státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu, je s ním při sporech vyplývajících z jejich provozu jednáno tak, jako by měl bydliště v tomto členském státě.“

8 Článek 21 nařízení, rovněž zahrnutý do tohoto oddílu, uvádí:

„1. Zaměstnavatel, který má bydliště v některém členském státě, může být žalován:

- a) u soudů členského státu, v němž má bydliště, nebo
- b) v jiném členském státě:
 - i) u soudu místa, kde nebo odkud zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, nebo u soudu místa, kde svou práci obvykle vykonával naposledy, nebo
 - ii) jestliže zaměstnanec obvykle nevykonává nebo nevykonával svou práci v jediné zemi, u soudu místa, kde se nachází nebo nacházela provozovna, která zaměstnance přijala do zaměstnání.

2. Zaměstnavatel, který nemá bydliště v žádném členském státě, může být žalován u soudu členského státu v souladu s odst. 1 písm. b).“

Bulharské právo

Zákoník práce

- 9 Článek 362 Kodeks na truda (zákoník práce) stanoví:

„[...] Spory z pracovněprávních vztahů mezi zaměstnanci – bulharskými státními příslušníky pracujícími v zahraničí – a bulharskými zaměstnavateli v zahraničí rozhoduje příslušný soud v Sofii, zatímco je-li zaměstnanec žalovaným, [uvedené spory rozhoduje] příslušný soud v místě bydliště zaměstnance v tuzemsku.“

Zákon o diplomatické službě

- 10 Článek 21 Zakona za diplomatičeskata služba (zákon o diplomatické službě) stanoví:

„(1) [...] Zastupitelské úřady Bulharské republiky v zahraničí jsou územními organizačními složkami ministerstva zahraničních věcí, které zajišťují diplomatickou nebo konzulární činnost v jiné zemi nebo ve vztahu k mezinárodním vládním organizacím.

(2) Zastupitelskými úřady v zahraničí jsou:

- 1) velvyslanectví;
- 2) stálá zastoupení a stálé delegace při mezinárodních vládních organizacích;
- 3) generální konzuláty, konzuláty, vicekonzuláty a konzulární jednatelství;
- 4) diplomatické úřady a styčné kanceláře;
- 5) zvláštní mise ve smyslu Úmluvy o zvláštních misích, která byla přijata dne 8. prosince 1969 Valným shromážděním Organizace spojených národů [...]

(3) Zřízení zastupitelských úřadů v zahraničí, určení jejich druhu a jejich rušení provádí Rada ministrů na návrh ministra zahraničních věcí.“

- 11 Článek 22 zákona o diplomatické službě stanoví:

„(1) Zastupitelský úřad v zahraničí se skládá ze šéfa mise, diplomatického personálu, administrativního a technického personálu, jakož i služebního personálu ve smyslu Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích přijaté ve Vídni dne 18. dubna 1961 [...], Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích přijaté ve Vídni dne 24. dubna 1963 [...] a Úmluvy o zvláštních misích.

(2) Na zastupitelských úřadech v zahraničí se podle jejich povahy, funkcí a obsazení mohou zřídit kanceláře.

[...]“

- 12 Článek 80 tohoto zákona zní:

„S písemným souhlasem ministra zahraničních věcí uděleným na základě odůvodněné zprávy může vedoucí zastupitelského úřadu v zahraničí uzavřít pracovní smlouvu s místním rezidentem.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 13 ZN je bulharskou státní příslušnicí s bydlištěm v Sofii, která je držitelkou povolení k pobytu ve Španělsku, kde poskytovala služby spojené s činností generálního konzulátu.
- 14 Dne 30. dubna 2019 podala ZN v Bulharsku žalobu proti generálnímu konzulátu, kterou se domáhala jednak uznání jejího pracovního poměru a jednak vyplacení náhrady za nevyčerpanou placenou dovolenou za kalendářní rok, a sice 120 nevyužitých dnů dovolené za kalendářní rok, jež odpovídají 30 dnům za rok, v období od 2. ledna 2013 do 29. června 2017.
- 15 ZN tvrdí, že během uvedeného období poskytovala na základě šesti po sobě jdoucích smluv uzavřených s generálním konzulátem služby související s přijímáním dokumentů do spisů předložených bulharskými státními příslušníky u konzulátu a se správou těchto spisů.
- 16 ZN tvrdí, že v souladu se zákonem o diplomatické službě mohou zastupitelské úřady Bulharské republiky zaměstnávat osoby pouze na základě pracovních smluv, které formálně upravují vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. V tomto ohledu upřesňuje, že uzavřené smlouvy splňují požadavky na obsah pracovní smlouvy podle bulharského práva.
- 17 Generální konzulát zpochybňuje příslušnost bulharských soudů k rozhodování sporu v původním řízení a dovolává se příslušnosti španělských soudů jakožto soudů místa výkonu práce ZN.
- 18 Předkládající soud má pochybnosti o existenci mezinárodního prvku, jelikož se spor v původním řízení týká bulharského zaměstnance a bulharského zaměstnavatele a jejich právní vztah je úzce spjat s Bulharskou republikou.
- 19 Předkládající soud mimoto podotýká, že bulharský zákon výslovně stanoví, že v případě smluv uzavřených mezi bulharským zaměstnavatelem usazeným v zahraničí a bulharským státním příslušníkem pracujícím v zahraničí mohou být případné spory projednány pouze bulharskými soudy. Vzhledem k tomu, že generální konzulát je podsekcí bulharského státního orgánu usazenou v jiném členském státě a jeho činnost je v zásadě spojena se službou bulharským státním příslušníkům, nařízení č. 1215/2012 se podle předkládajícího soudu nepoužije na spory mezi státními příslušníky jednoho členského státu a konzulárními zastoupeními téhož členského státu se sídlem v jiném členském státě.
- 20 Za těchto podmínek se Sofijski Rajonen sad (okresní soud v Sofii, Bulharsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 5 odst. 1 nařízení (EU) č. 1215/2012 ve spojení s bodem 3 jeho odůvodnění vykládán v tom smyslu, že je třeba toto nařízení použít k určení mezinárodní příslušnosti soudů členského státu pro rozhodování sporu mezi zaměstnancem z tohoto členského státu a konzulární službou tohoto členského státu na území jiného členského státu, anebo je třeba tato ustanovení vykládat tak, že je na takový spor třeba použít vnitrostátní pravidla pro určování příslušnosti státu, jehož jsou obě strany sporu státními příslušníky?“

K předběžné otázce

- 21 Podstatou otázky předkládajícího soudu je to, zda musí být čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 ve spojení s bodem 3 odůvodnění tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že se použije k určení mezinárodní příslušnosti soudů členského státu k rozhodování sporu mezi zaměstnancem z jednoho členského státu a konzulárním orgánem tohoto členského státu, který se nachází na území jiného členského státu.

- 22 Pro podání odpovědi na předběžnou otázku, která se týká čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 ve spojení s bodem 3 odůvodnění uvedeného nařízení, je nutno určit použitelnost nařízení č. 1215/2012 na situaci, která vedla ke sporu v původním řízení.
- 23 V tomto ohledu je zaprvé třeba přezkoumat, zda spor v původním řízení spadá do působnosti nařízení č. 1215/2012 jakožto týkající se „věcí občanských a obchodních“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 tohoto nařízení.
- 24 Vzhledem k tomu, že nařízení č. 1215/2012 nahrazuje nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1, Zvl. vyd. 19/04, s. 42), platí výklad podaný Soudním dvorem ve vztahu k ustanovením posledně zmíněného nařízení rovněž pro nařízení č. 1215/2012, pokud lze ustanovení obou těchto unijních právních nástrojů považovat za „rovnocenná“ (rozsudek ze dne 16. listopadu 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, bod 26 a citovaná judikatura).
- 25 V této souvislosti je třeba podotknout, že podle čl. 1 odst. 1 první věty nařízení č. 44/2001 se toto nařízení vztahuje na věci občanské a obchodní. Výklad pojmu „věci občanské a obchodní“ vedl k vyloučení určitých soudních rozhodnutí z působnosti uvedeného nařízení z důvodu prvků, které charakterizují povahu právních vztahů mezi účastníky sporu nebo předmět tohoto sporu (viz zejména rozsudek ze dne 28. dubna 2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, bod 42 a citovaná judikatura).
- 26 Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že ačkoli určité spory mezi orgánem veřejné správy a osobou soukromého práva mohou spadat do působnosti nařízení č. 1215/2012, je tomu jinak, jestliže orgán veřejné správy jedná v rámci výkonu veřejné moci. Uplatnění výsad veřejné moci jednou ze stran sporu z důvodu výkonu jejích výjimečných pravomocí, které jdou nad rámec pravidel obecného práva použitelných na vztahy mezi jednotlivci, totiž takový spor vylučuje z oblasti občanské a obchodní ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 (viz rozsudek ze dne 28. února 2019, Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, bod 49 a citovaná judikatura).
- 27 Pokud jde o spor mezi velvyslanectvím třetího státu nacházejícím se na území některého členského státu a jeho zaměstnanci, Soudní dvůr rozhodl, že funkce velvyslanectví, jak vyplývá z článku 3 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích, uzavřené ve Vídni dne 18. dubna 1961, spočívá hlavně v zastupování vysílajícího státu, v ochraně jeho zájmů, jakož i v podpoře vztahů s přijímajícím státem. Při výkonu těchto funkcí může velvyslanectví, jako kterákoliv jiná veřejnoprávní entita, jednat *iure gestionis* a nabývat práv a povinností občanskoprávní povahy v návaznosti zejména na uzavírání soukromoprávních smluv. Tak je tomu v případě pracovních smluv uzavíraných s osobami, které nevykonávají činnost spadající do výkonu veřejné moci (rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, bod 49).
- 28 Tak je tomu tím spíše i v případě, kdy se jedná o spor mezi generálním konzulátem a osobou, která v něm poskytuje služby v podobě individuální práce související s přijímáním dokumentů do spisů předložených bulharskými státními příslušníky u konzulátu, jakož i se správou těchto spisů, což jsou služby, které nespádají do výkonu veřejné moci a nehrozí u nich, že budou zasahovat do zájmů Bulharské republiky v oblasti bezpečnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, bod 56).
- 29 Proto může spor vyplývající z takové smlouvy, o jakou jde v původním řízení, spadat do působnosti nařízení č. 1215/2012 jakožto spor týkající se občanských a obchodních věcí. Předkládajícímu soudu však přísluší určit, zda tomu tak je, s ohledem na všechny skutkové okolnosti věci v původním řízení.
- 30 Pokud jde zadruhé o mezinárodní prvek, jehož existence je podmínkou použitelnosti uvedeného nařízení, je třeba uvést, že nařízení č. 1215/2012 sice v bodech 3 a 26 odůvodnění používá pojem „přeshraniční spory“, avšak neobsahuje žádnou definici tohoto pojmu.

- 31 Článek 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu (Úř. věst. 2006, L 399, s. 1), přitom definuje rovnocenný pojem „přeshraniční případ“ jako případ, ve kterém má alespoň jedna ze stran bydliště nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož byl podán návrh na vydání platebního rozkazu (rozsudek ze dne 7. května 2020, Parking a Interplastics, C-267/19 a C-323/19, EU:C:2020:351, bod 33).
- 32 Vzhledem k tomu, že obě tato nařízení spadají do oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s mezinárodním prvkem, je třeba harmonizovat výklad rovnocenných pojmů, které unijní normotvůrce v těchto nařízeních použil (rozsudek ze dne 7. května 2020, Parking a Interplastics, C-267/19 a C-323/19, EU:C:2020:351, bod 35).
- 33 Na základě uvedeného čl. 3 odst. 1 Soudní dvůr rozhodl, že vzhledem k tomu, že žalobce v řízení o platebním rozkazu má sídlo v jiném členském státě, než je členský stát soudu, má spor přeshraniční povahu, a spadá tedy do působnosti nařízení č. 1896/2006 (rozsudek ze dne 7. května 2020, Parking a Interplastics, C-267/19 a C-323/19, EU:C:2020:351, bod 34 a citovaná judikatura).
- 34 V této souvislosti je ve vztahu k pracovním smlouvám uzavřeným velvyslanectvím jménem státu třeba podotknout, že velvyslanectví představuje „provozovnu“ ve smyslu čl. 18 odst. 2 nařízení č. 44/2001, pokud činnost zaměstnanců, s nimiž tyto smlouvy uzavřelo, souvisí s činnostmi *iure gestionis* vykonávanými velvyslanectvím v přijímajícím státě (rozsudek ze dne 19. července 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, bod 52).
- 35 Tento závěr platí tím spíše tehdy, když pracovní smlouva není uzavřena velvyslanectvím, ale generálním konzulátem, pokud jsou splněny podmínky vyjmenované v bodě 48 rozsudku ze dne 19. července 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491).
- 36 Obdobně je třeba dovodit, že generální konzulát představuje „provozovnu“ pro účely nařízení č. 1215/2012, neboť splňuje kritéria uvedená v judikatuře Soudního dvora. Konkrétně generální konzulát vystupuje coby územní organizační složka ministerstva zahraničních věcí dlouhodobě navenek jako detašované pracoviště tohoto ministerstva. Generální konzulát zastupuje ministerstvo v přijímajícím státě; je řízen generálním konzulem a je schopen samostatně vykonávat práva a povinnosti vyplývající z občanského práva. Z toho vyplývá, že konzulát může být vnímán jako centrum činnosti v souladu s tím, co bylo uvedeno v bodech 49 a 50 rozsudku ze dne 19. července 2012, Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491).
- 37 Z výše uvedeného vyplývá, že jelikož konzulát představuje „provozovnu“ jednoho členského státu v jiném členském státě, je třeba mít za to, že jedna ze stran sporu má bydliště či sídlo nebo místo obvyklého pobytu v jiném členském státě, než je členský stát soudu, u něhož bylo zahájeno řízení.
- 38 V tomto ohledu je třeba připomenout, že smlouvy o poskytování služeb dotčené ve věci v původním řízení byly uzavřeny ve Španělsku a v témže členském státě byly plněny i povinnosti uložené těmito smlouvami.
- 39 Ve světle výše uvedeného je třeba dospět k závěru, že spor v původním řízení má mezinárodní prvek.
- 40 Vzhledem k tomu, že se předběžná otázka omezuje na použití nařízení č. 1215/2012 a netýká se určení příslušnosti bulharských, nebo španělských soudů v projednávané věci, bude na předkládajícím soudu, aby vyvodil závěry s ohledem na použití článku 362 bulharského zákoníku práce.

- 41 Za těchto podmínek je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 5 odst. 1 nařízení č. 1215/2012 ve spojení s bodem 3 odůvodnění tohoto nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že se toto nařízení použije k určení mezinárodní příslušnosti soudů členského státu pro rozhodování sporu mezi zaměstnancem z jednoho členského státu, který nevykonává činnosti spadající do výkonu veřejné moci, a konzulárním orgánem tohoto členského státu nacházejícím se na území jiného členského státu.

K nákladům řízení

- 42 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (osmý senát) rozhodl takto:

Článek 5 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ve spojení s bodem 3 odůvodnění tohoto nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že se toto nařízení použije k určení mezinárodní příslušnosti soudů členského státu pro rozhodování sporu mezi zaměstnancem z jednoho členského státu, který nevykonává činnosti spadající do výkonu veřejné moci, a konzulárním orgánem tohoto členského státu nacházejícím se na území jiného členského státu.

Podpisy